

ACTAR

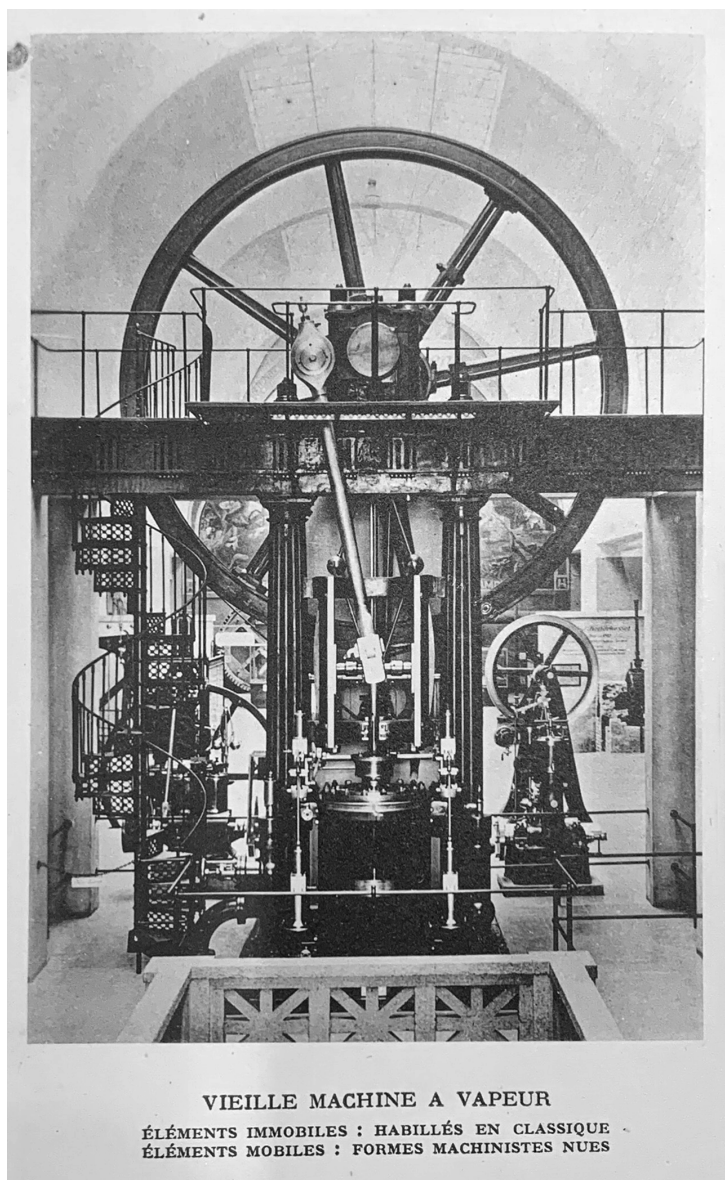
I. Arquitectura i espai

IV. Intents històrics
d'Arquitectura animada

Nicolau Rubió i Tudurí

ETSAB — 07/24

breus
breves

VIEILLE MACHINE A VAPEUR

ÉLÉMENTS IMMOBILES : HABILÉS EN CLASSIQUE
ÉLÉMENTS MOBILES : FORMES MACHINISTES NUES

I.   **Arquitectura i espai**

Em sembla que podem dir, sense excedir-nos, que l'Arquitectura és art de l'espai. És a l'espai que forma les seves obres, quan l'ocupa amb els seus materials, i quan el tanca dins l'interior dels edificis.

L'Arquitectura ha estat creada dins l'espai per la inalterabilitat de les relacions —la plàstica—, per la permanència dels gruixos i dels relleus. Els jocs mudables de la llum i de l'ombra, esculpeixen i canten la fixesa dels elements dins de l'espai immutable.

M'erro? Exagero? Prenem, un cop més, el Parthenon, aquest exemple condescendent de sempre. Tot el que hi ha en ell de saviesa, d'harmonia i d'alta intel·ligència —tot el que hi ha en ell d'arquitectura—, és pres de l'espai pur. L'arquitectura, segons aquest exemple, és transformació de l'espai; delimitació i determinació de l'espai; recreació de l'espai real. És un joc subtil i poderós de gruix i buidor, de volum de pedra i de volum d'aire. Cadascun d'aquests gruixos i buits, d'aquests volums de pedra i d'aire, està fet sensible a l'home, per modulacions que determinen l'espai precís que cadascun ocupa. Els pesos dels dalts, de la coberta i de l'entaulament, reposant quiets sobre les columnes, claven cada cosa al seu lloc, i cada tros d'espai, buit o ple, immòbil eternament, sembla la representació , serena i estàtica i incommovible, de l'ànima de l'home clàssic.

lustum et tenacem propositi virum...

IV. Intents històrics d'Arquitectura animada

En certs moments de la història de l'Arquitectura, els arquitectes (o els homes, si m'és permès d'atribuir a la humanitat les cabòries dels arquitectes) s'han proposat, deliberadament o instintivament, d'animar aquesta Arquitectura que diem que és estàtica o passiva.

Voldria evitar de donar exemples massa subtils o massa exòtics. Deixaré, doncs, de banda, certs casos, com el de l'Arquitectura de l'Índia, de la qual el Comte de Keyserling diu que manifesta una empenta de creixença vegetal. Aniré a dos exemples, gairebé domèstics, que tots els lectors tenen a la vista, a gairebé totes les viles d'Europa: l'exemple de l'estil gòtic, i l'exemple de l'estil barroc.

A les esglésies gòtiques és manifest un “moviment” cap a dalt; un “élan”, una mena de “salt” vertical. És difícil de dir si aquesta “aspiració” a l'enlairament és filla de l'espiritualitat del mestre d'obres gòtic, o si és una conseqüència dels mètodes geomètrics constructius de la primera època de l'estil. El que sembla indubtable és que, un cop aquest format, els arquitectes van adonar-se perfectament del que feien, i del que volia dir el que feien (aquesta consciència i intel·ligència del que ells mateixos fan, no és general entre els arquitectes). Van lluitar per desposseir de pes els elements visibles de l'edifici, i no hi ha detall ni truc de llur plàstica, ni de llur geometria, que no serveixi, a ultrança, exageradament de vegades, aquesta ànsia de “moviment ascensional”.

En quant a l'Arquitectura barroca, o, més exactament, en el barroc italià i espanyol, és cert que els seus arquitectes han volgut petrificar en ella un moviment apassionat, o, potser, moure un vent interior que vol agitar tot l'edifici: murs, columnes i cúpules. Hi ha, dins aquest estil barroc, una innegable representació del moviment, o del temps—del temps mecànic que és un factor de moviment. És, certament, un “moviment immòbil”, un temps aturat, una estàtua del temps, si m'és permès de dir-ho. Hi sentiu una empenta dinàmica—millor una intenció cinemàtica empresonada dins de la quietud arquitectònica. Alguns esperits profunds i

d'altres de superficials, han gustat, per raons diferents, el dramatisme d'aquesta arquitectura. Hi podeu trobar el ressò de l'escultura de Scopas, i el record de Niobe, convertida en penyal —també s'hi troba un poc del desordre d'un combat pintoresc. És una arquitectura que vol semblar “animada”, i que sembla sofrir dolorosament dels lligams de pedra que la immobilitzen.

Representacions del temps; desig de moviment no falten en aquests estils. Són els mateixos temps i moviment que es troben als rellotges aturats, als projectils immòbils; a les estàtues de corredors i de llançadors de disc, etcètera, etc, etc. D'aquest temps en conserva, el gòtic i el barroc en tenen tot el que vulgueu. Però el veritable mecànic n'és absent, i en les pedres no en resta més que el record del desig—o potser l'enyorança ancestral de la tenda del nòmada.

Font: Rubió i Tudurí, Nicolau. “Actar. Discriminació de les formes de quietud i moviment” en *Revista de Catalunya* n.75 (Novembre de 1931): 405-41

Portada: “*Vielle Machine a vapeur*” en Rubió i Tudurí, Nicolau. *Actar: discrimination des formes de quiétude, formes de mouvement dans la construction*. [s.n]

Número 30

ETSAB breus — breves és una col·lecció de lectures editada per:

ETSAB

Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona